

Kolb, R. W., and Overdahl, J. A. *Financial derivatives*. N. J. : John Wiley & Sons, 2010.

Krauss, C. "Statistical Arbitrage Pairs Trading Strategies: Review and Outlook". *Journal of Economic Surveys*, vol. 31, no. 2 (2017): 513-545.
DOI: 10.1111/joes.12153.

Lee, J. B. et al. "Targeting market neutrality". *Quantitative Finance*, vol. 19, no. 3 (2019): 437-451.
DOI: 10.1080/14697688.2018.1479066.
London Metal Exchange. <https://www.lme.com>

Prafulla, Kumar S. *Fundamentals of financial derivatives*. New Delhi: Himalaya Publishing House, 2017.

Primbs, J. A., and Yamada, Y. "Pairs trading under transaction costs using model predictive control". *Quantitative Finance*, vol. 18, no. 6 (2018): 885-895.
DOI: 10.1080/14697688.2017.1374549.

Stubinger, J., and Bredthauer, J. "Statistical Arbitrage Pairs Trading with High-frequency Data". *International Journal of Economics and Financial Issues*. 2017. <https://econ-journals.com/index.php/ijefi/article/view/5127/pdf>

УДК 336.77:330.131.7
JEL: H71; H72; H75

ПРІОРИТЕТИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИДАТКІВ БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВ

©2020 КАНЄВА Т. В.

УДК 336.77:330.131.7
JEL: H71; H72; H75

Канєва Т. В. Пріоритети підвищення ефективності видатків бюджетних установ

Визначено роль та місце політики у сфері видатків у сучасній системі фінансового регулювання діяльності бюджетних установ. Визначено пріоритети, що постають перед вітчизняною системою бюджетних установ, з огляду на необхідність посилення її результативності та ефективності, зокрема в частині: створення умов для розширення економічної самостійності бюджетних установ на основі заміни кошторисного фінансування на бюджетування, орієнтоване на кінцеві результати; оновлення інституційних механізмів фінансування та співфінансування соціально значущих послуг; посилення прозорості та публічності діяльності; введення системи оцінювання якості надаваних послуг; запровадження інституту дієвого громадського контролю фінансової діяльності на всіх етапах управлінського циклу, починаючи з планування. Запропоновано методологію оцінювання соціально-економічної ефективності видатків бюджетних установ, зокрема визначення відносної фінансової автономії та рівня децентралізації моделі фінансування мережі бюджетних установ, що може служити для характеристики композиційної складової фінансової політики у сфері видатків. Окреслено роль фіскальної децентралізації при фінансуванні видатків на людський розвиток. Охарактеризовано особливості застосування програмно-цільового методу при фінансуванні діяльності бюджетних установ. Запропоновано шляхи підвищення ефективності видатків бюджетних установ сфер освіти та охорони громадського здоров'я.

Ключові слова: бюджетні установи, фінансове забезпечення бюджетних установ, оцінювання ефективності видатків, фіскальна децентралізація.

DOI:

Рис.: 1. **Формул:** 7. **Бібл.:** 15.

Канєва Тетяна Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, декан факультету фінансів та обліку, Київський національний торговельно-економічний університет (вул. Киото, 19, Київ, 02156, Україна)

E-mail: kanevatetana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3302-9593>

УДК 336.77:330.131.7
JEL: H71; H72; H75

Канєва Т. В. Приоритеты повышения эффективности расходов бюджетных учреждений

Определена роль и место политики в сфере расходов в современной системе финансового регулирования деятельности бюджетных учреждений. Определены приоритеты, стоящие перед отечественной системой бюджетных учреждений, с учетом необходимости усиления ее результативности и эффективности, в том числе в части: создания условий для расширения экономической самостоятельности бюджетных учреждений на основе замены сметного финансирования на бюджетирование, ориентированное на конечные результаты; обновления институциональных механизмов финансирования и софинансирования социально значимых услуг; усиления прозрачности и публичности деятельности; введения системы оценки качества предоставляемых услуг; введения института действенного общественного контроля финансовой деятельности на всех этапах управленческого цикла, начиная с планирования. Предложена методология оценки социально-экономической эффективности расходов бюджетных учреждений, в том числе определения относительной финансовой автономии и уровня децентрализации модели финансирования сети бюджетных учреждений, которая может служить для характеристики композиционной структуры финансовой политики в сфере расходов. Определена роль фискальной децентрализации при финансировании расходов на развитие общества. Охарактеризованы особенности применения программно-целевого метода при финансировании деятельности бюджетных учреждений. Предложены пути повышения эффективности расходов бюджетных учреждений сфер образования и охраны общественного здоровья.

Ключевые слова: бюджетные учреждения, финансовое обеспечение бюджетных учреждений, оценка эффективности расходов, фискальная децентрализация.

Рис.: 1. **Формул:** 7. **Библ.:** 15.

Канєва Татьяна Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, декан факультету финансов и учета, Киевский национальный торговельно-экономический университет (ул. Киото, 19, Киев, 02156, Украина)

E-mail: kanevatetana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3302-9593>

Kaneva T. V. Priorities to Improve the Costs Efficiency of Budgetary Institutions

The role and place of costs policy in the modern system of financial regulation of budgetary institutions is defined. The priorities facing the national system of budgetary institutions are identified, taking into account the need to strengthen its effectiveness and efficiency, including in the part: creating conditions for increasing the economic independence of budgetary institutions based on the replacement of estimated funding for end-to-end budgeting; updating the institutional mechanisms for financing and co-financing of socially important services; increased transparency and publicity of activities; introducing a system for evaluating the quality of services provided; introduction of an institution of effective public financial control at all stages of the management cycle, starting with planning. A methodology for evaluating the socio-economic costs efficiency of budgetary institutions is proposed, including the definitions of relative fiscal autonomy and of the decentralization level of the system of financing for the network of budgetary institutions, which can be used to characterize the compositional structure of financial policy in the sphere of costs. The role of fiscal decentralization in financing the costs of social development is defined. The specifics of use of the program-targeted method in financing the activities of budgetary institutions are characterized. Ways to improve the cost efficiency of budgetary institutions in the spheres of education and public health are suggested.

Keywords: budgetary institutions, financial provision for budgetary institutions, evaluation of costs efficiency, fiscal decentralization.

Fig.: 1. **Formulae:** 7. **Bibl.:** 15.

Kaneva Tetiana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Dean of the Faculty of Finance and Accounting, Kyiv National University of Trade and Economics (19 Kioto Str., Kyiv, 02156, Ukraine)

E-mail: kanevatetana@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3302-9593>

Фінансова складова діяльності бюджетних установ набуває особливої значущості на етапі економічних перетворень. Якість та результативність менеджменту в бюджетному секторі не лише прямо впливає на загальну результативність фіскальної системи, а й визначає рівень довіри суспільства до діяльності основних інституцій публічного адміністрування. Водночас мережа установ бюджетного сектора надає громадянськості базові медичні, освітні, культурні та інші послуги, що потенційно формують людський капітал. За умов перманентних трансформацій економіки питання щодо раціоналізації фінансового забезпечення сегмента бюджетних установ набуває особливої актуальності, що спонукає до здійснення відповідних досліджень.

Зазначена проблематика широко висвітлена як у зарубіжних, так і у вітчизняних публікаціях. Зокрема вплив моделі фінансування бюджетного сектора в нерозривному зв'язку з ефективністю його діяльності вивчали А. Афонсо [1], Р. Барро [2], Г. Зі [4], К. Салаї-Мартін [2], В. Танзі [4; 5], Д. Фуллертон [3], Д. Фурсері [1] тощо. Серед українських економістів внесок у проблематику зробили В. Дем'янишин [6], Л. Лисяк [7], І. Чугунов [8; 9; 11] та інші. Однак низка питань щодо трансформації системи фінансового забезпечення системи бюджетних установ та оптимізації їх видатків досі залишилася нерозкритою.

Метою даної статті є детермінація пріоритетів підвищення ефективності видатків бюджетних установ за умов економічних трансформацій.

Політика у сфері видатків є базовим компонентом регулювання діяльності бюджетних установ. Посилення їх автономії стає можливим на основі оптимізації структурної композиції видатків селекції їх продуктивних видаткових статей, реалізації заходів із підвищення питомої ваги відповідних статей у структурі. Зниження вагового коефіцієнта участі бюджетних установ у створенні ВВП, що спостеріга-

лося у 2009–2018 рр., послаблення щільності зв'язку між темпами приросту власних надходжень і темпами приросту видатків установ (зокрема на розвиток людського потенціалу) ідентифікує наявність невідкладних завдань у контексті розробки та реалізації державної фінансової стратегії, зокрема:

- ✦ розширення автономії бюджетних установ в умовах фіскальної децентралізації;
- ✦ запровадження процедур оцінки ефективності видатків на етапі планування (з удосконаленням контрольної методології);
- ✦ реалізації попереджальної компоненти управління шляхом інтеграції у фінансову діяльність ризик-менеджменту;
- ✦ імплементації програмно-цільового методу та практики перспективного планування.

Удосконалення фінансового механізму бюджетних установ можливе за умов розробки та імплементації сучасної системи оцінки економічної та соціальної ефективності їх політики у сфері видатків. Імперативним критерієм оцінки соціальної ефективності видатків бюджетних установ виступає ступінь задоволення запитів і потреб споживацького контингенту продуктованих цими установами послуг. Тому соціальна оцінка ефективності передбачає визначення ступеня досягнення декларованих цілей у гуманітарній сфері, є комплементарною до економічної та не може дати цілісного уявлення про функціонування бюджетних установ. Ефективність видатків як економічна категорія може бути розкрита через співвідношення соціально-економічного ефекту діяльності мережі таких установ і обсягу ресурсів, що були залучені та спожиті для досягнення згаданого ефекту.

Слід окремо зазначити, що ефективність видатків бюджетних установ може бути адекватно оцінена лише з урахуванням ступеня перерозподілу ВВП через систему публічних фінансів, економічних проявів

інвестування в інтелектуальний та фізичний капітал коштом державного та місцевих бюджетів. При цьому до уваги має братися потенційна результативність інвестування даних ресурсів у приватному секторі (*private capital stock efficiency*) та ефект витіснення (*crowding out effect*).

Задекларовані принцип ефективності та результативності бюджетної системи, згідно з яким партисипанти бюджетного процесу мають прагнути досягати цілей, сформованих на інституційній базі аксіологічної системи та імперативів інноваційно-економічного розвитку, через забезпечення якісного надання гарантованих державою та місцевим самоврядуванням послуг із залученням мінімального обсягу ресурсів бюджетів усіх рівнів і одночасним досягненням максимального результату [11]. У процесі реалізації концепції розвитку, парадигми бюджетної політики, а також програмних і проектних документів із підтримки детермінованих економічних галузей актуалізуються питання дотримання принципу ефективності. Серед важливих та актуальних завдань вітчизняної бюджетної політики у сфері посилення останньої слід виділити:

- ✦ підвищення рівня результативності інструментів програмно-цільового методу;
- ✦ створення умов для зростання якості суспільних послуг;
- ✦ посилення дієвості механізму здійснення державних закупівель;
- ✦ актуалізація процедур превентивного та перспективного фінансового контролю та аудиту;
- ✦ гарантування залучення громадськості до обговорення та прийняття рішень у сфері формування основних показників бюджету.

З метою реформування моделі бюджетного фінансування необхідно раціоналізувати розподіл видатків за економічною класифікацією. Потрібно визначити оптимальну межу питомої ваги видатків розвитку в структурі. Серед визначальних аспектів посилення ефективності бюджетного регулювання у сфері видатків слід виокремити здійснення фіскальної децентралізації з метою стабілізації та збалансування місцевих бюджетів, а також посилення рівня відповідальності територіальних громад в особі органів місцевого самоврядування за результати прийнятих і виконаних рішень [12]. Пріоритетним видається забезпечення децентралізації бюджетних повноважень у сфері продукування бюджетними установами послуг, забезпечення останніх необхідними ресурсами.

У контексті функціональних особливостей фінансового механізму бюджетних установ доцільно розглядати категорії ефективності прийняття рішень у сфері видатків та ефективності їх реалізації. Ефективність прийняття рішення визначають як кількісне співвідношення їх позитивних результатів і допустимих витрат. Соціально-економічну ефективність

рішення у сфері видатків можна оцінювати за параметрами дотримання науково обґрунтованого обсягу ресурсних затрат або при їх оптимізації за критерієм мінімуму. У зв'язку з цим постає необхідність поєднання ефективності самого рішення та результативності його імплементації у практичну площину.

Кількісний показник соціально-економічної ефективності видатків бюджетних установ на мікрорівні може бути оцінений на основі моделі 1:

$$Ef_i = \frac{Tinc_i}{Te_i} \cdot 100\%, \quad (1)$$

де Ef_i – рівень соціально-економічної ефективності використання бюджетних ресурсів i -ю бюджетною установою;

T_{inci} – сукупні власні надходження i -ї бюджетної установи;

Te_i – сукупні видатки i -ї бюджетної установи.

Модель 1 може бути адаптована для використання на макрорівні шляхом трансформації в агреговану модель 2:

$$Ef = \sum_{i=1}^n \frac{Tinc_i}{Te_i} \cdot 100\%, \quad (2)$$

де Ef – рівень соціально-економічної ефективності використання бюджетних ресурсів мережею бюджетних установ.

Оскільки сукупні видатки бюджетної установи можуть бути обчислені як арифметична сума поточних ($Ncur_i$) і капітальних (Cap_i) видатків, модель 2 трансформується у модель 3:

$$Ef = \sum_{i=1}^n \frac{Tinc_i}{Ncur_i + Cap_i} \cdot 100\%. \quad (3)$$

Специфічним показником ефективності функціонування мережі бюджетних установ може виступати рівень їх фінансової автономії, обчислений у загальному випадку за моделлю 4:

$$K_{aut} = \sum_{i=1}^n \frac{Tr_i}{Te_i} \cdot 100\% = \sum_{i=1}^n \frac{Tr_i}{Ncur_i + Cap_i} \cdot 100\%, \quad (4)$$

де Tr_i – власні надходження i -ї бюджетної установи.

Оцінку відносної фінансової автономії бюджетних установ можна здійснити на базі апроксимованої моделі 5:

$$K_{aut}^{cur} = \sum_{i=1}^n \frac{v Tr_i}{Ncur_i}, \quad (5)$$

де v – середній коефіцієнт участі поточних видатків у формуванні власних надходжень бюджетних установ.

На основі аналізу визначено, що за період 2009–2018 рр. середній коефіцієнт участі поточних видатків у формуванні власних надходжень бюджетних установ складає 0,511, 0,322 та 0,591 для зведеного, державного та місцевих бюджетів відповідно.

У 2009–2018 рр. мережа бюджетних установ характеризувалася помірними показниками відносної фінансової автономії. Значення наведеного показни-

ка за поточними видатками державного бюджету у 2009–2013 рр. становило в середньому 6,92% та 4,94% у 2014–2018 рр., що забезпечило середній показник 5,96% за весь період при спадній динаміці. Для місцевих бюджетів відповідний показник мав висхідну динаміку та становив 3,95% у 2009–2013 рр., 4,30% у 2014–2018 рр., тобто 4,19% за період аналізу. Відносна фінансова автономія бюджетних установ за видатками зведеного бюджету мала спадну динаміку: 7,17% у 2009–2013 рр., 5,88% у 2014–2018 рр. і 6,52% за весь період. Відносна фінансова автономізація та підвищення рівня ефективності бюджетних установ визначається серед цілей бюджетної децентралізації, що набуває всеохоплюючого характеру в країні.

Існує необхідність визначення рівня децентралізації моделі фінансування бюджетних установ, що може служити для характеристики композиційної складової фінансової політики у сфері видатків. Загалом вказаний рівень бюджетної децентралізації може бути визначений на основі моделі 6:

$$D_t = \frac{LbE_t}{SbE_t + LbE_t} \cdot 100\%, \quad (6)$$

де D_t – рівень децентралізації моделі фінансування мережі бюджетних установ у період t ;

LbE_t – обсяг фінансування бюджетних установ коштом місцевих бюджетів;

SbE_t – обсяг фінансування бюджетних установ коштом державного бюджету.

Впродовж періоду 2008–2017 рр. показник рівня децентралізації фінансування мережі бюджетних установ характеризувався помірною волатильністю, коливаючись у межах від 47,13% (мінімальне значення у 2016 р.) до 53,04% (максимальне значення у 2013 р.). При цьому річна флуктуація не перевищувала 2,00 в. п. Найвищий ступінь бюджетної децентралізації характерний для докризового 2013 р., у 2014 р. відбулося ускладнення загальної соціально-економічної ситуації, що супроводжувалося стрімким зниженням рівню децентралізації. Саме у 2014 р. спостерігалася унікальна для всього аналізованого періоду ситуація, коли власні надходження бюджетних установ, профінансовані коштом місцевих бюджетів, мали спадну динаміку. Середнє значення децентралізації у 2009–2013 рр. становило близько 50,92%, у 2014–2018 рр. – 48,89%, забезпечивши середнє значення показника за весь період аналізу на рівні 49,91%. Упродовж досліджуваного періоду мережа бюджетних установ фінансувалася за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів у пропорції, близькій до співвідношення 1 : 1 із несуттєвим переважанням фінансування з державного бюджету (рис. 1).

Мережа бюджетних установ має бути досліджена за рівнем значущості надаваних послуг і певним чином ранжирувана. Ті елементи мережі, що мають загальнонаціональне значення, зокрема в контексті

потреби у стійкому прирості інтелектуального капіталу, мають бути профінансовані за рахунок коштів державного бюджету, отже, рівень децентралізації моделі фінансування може оптимізуватися за критерієм мінімізації. Фінансове забезпечення бюджетних установ, що мають важливе значення для розвитку територій, логічно здійснювати за рахунок коштів місцевих бюджетів. Доцільним є підвищення ролі територіальних громад і наглядових рад в управлінні освітніми та медичними закладами, що сприяє зростанню ефективності використання виділених фінансових ресурсів.

Роль бюджетної децентралізації особливо важлива при фінансуванні видатків на людський розвиток, зокрема беззаперечними видаються суттєві регіональні відмінності у громадських запитах щодо профілю середньої спеціальної та вищої освіти, а специфічні властивості локального ринку праці впливають на стан здоров'я населення. Обґрунтування необхідного ступеня бюджетної децентралізації в контексті фінансового забезпечення поточної діяльності бюджетних установ має здійснюватися на основі оцінювання загального рівню розвитку територіально-адміністративних одиниць.

Застосування програмно-цільового методу спрямовується на отримання бажаного соціально-економічного результату від бюджетних асигнувань на відповідні цілі, що об'єднується бюджетної програмою. Результати аналізу ефективності виконання бюджетних програм ураховуються в процесі прийняття рішень щодо включення відповідного запиту до проекту бюджету на наступні два за плановим бюджетних періодів періоди. Інформаційною базою для такого аналізу є дані річних звітів про виконання паспортів програм, статистична, фінансова та інша звітність, відомості про кількісні показники, які характеризують кінцеві результати, досягнуті за бюджетні кошти [10]. Порівняльний аналіз запланованих і досягнутих значень індикаторів у контексті обсягів витрат, кінцевого продукту, ефективності та якості дає уявлення про результативність програми.

Загалом ефективна бюджетна політика у сфері видатків може бути дефініційована як сукупність інституційних механізмів, інструментів, важелів, форм і заходів із досягнення максимального можливого ефекту (результату) від витрачання бюджетних коштів, що знаходить прояв у реальному прирості суспільних благ за мінімального обґрунтованого споживання ресурсів. Ресурсні затрати в сучасних умовах підлягають багатокритеріальній оптимізації, рівень їх обґрунтованості може бути визначений на основі компаративного аналізу за галузями економічної діяльності, регіонами тощо.

Для порівняння вартостей бюджетних послуг у розрізі територіально-адміністративних одиниць використано модель 7:

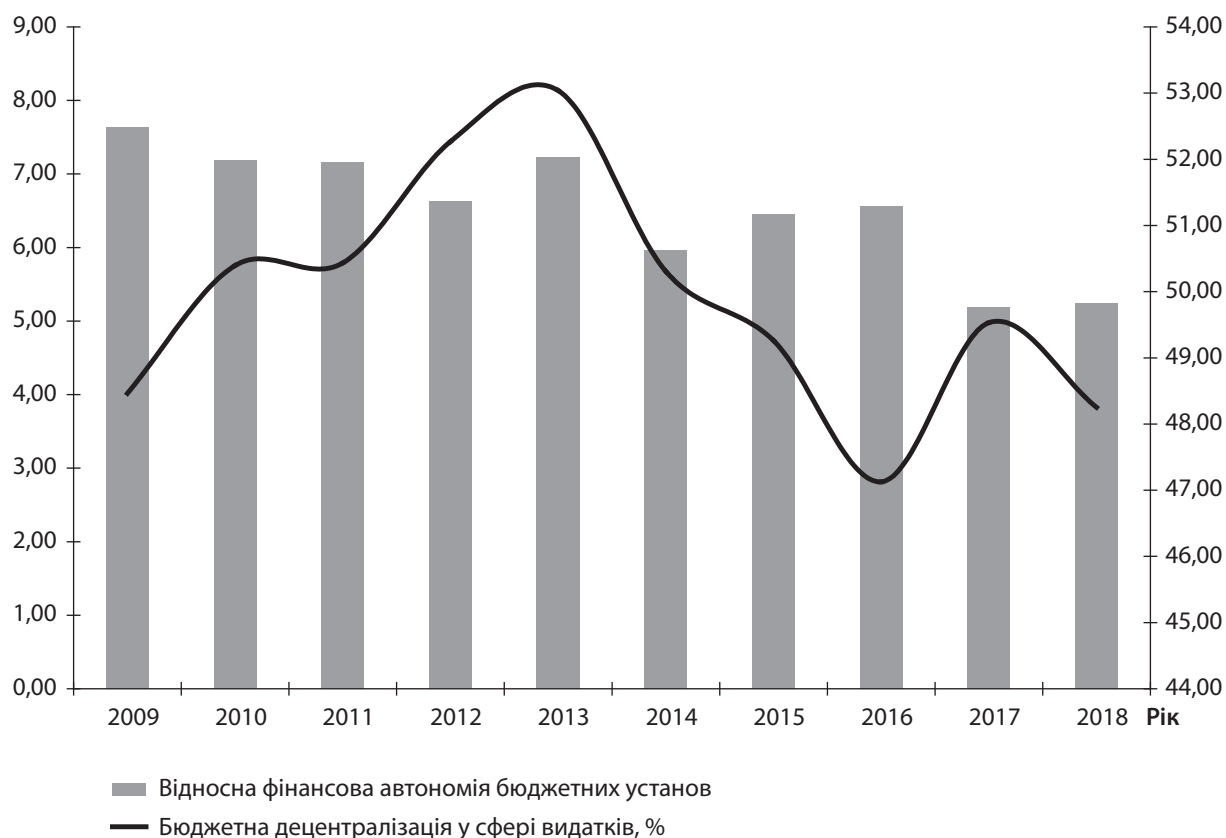

Рис. 1. Децентралізація моделі фінансування бюджетних установ і рівень їх відносної фінансової автономії у 2009–2018 рр.

$$KCbs_i = \frac{Cbs_i \cdot n}{\sum_{i=1}^n Cbs_i} \cdot 100\%, \quad (7)$$

де $KCbs_i$ – рівень вартості бюджетної послуги в i -й територіально-адміністративній одиниці;

Cbs_i – фактична вартість бюджетної послуги в i -й територіально-адміністративній одиниці;

n – кількість адміністративно-територіальних одиниць.

При здійсненні бюджетного планування та оцінки ефективності видатків закладів освіти необхідно з'ясувати причини суттєвих відхилень показника по кожній територіально-адміністративній одиниці. У разі значного перевищення фактичним показником середнього значення оптимізація відбувається за критерієм мінімізації. У разі суттєвого відхилення показника в бік зменшення необхідно проаналізувати якість надання освітніх послуг за параметрами випуску та результату. Результат може комплексно оцінюватися за параметрами кількості учнів, що успішно виконали завдання підсумкової державної атестації, склали випробування зовнішнього незалежного оцінювання та вступили до закладів вищої освіти.

Оптимізація видатків бюджетних освітніх установ нерозривно пов'язана із процесом фінансової де-

централізації (в контексті якої створюються освітні округи та опорні навчальні заклади). Опорними визнаються такі установи, що створені для забезпечення рівності доступу всіх споживачів бюджетних послуг до освіти належної якості, раціоналізації та посилення ефективності ресурсокористування, виступають сучасним дієвим механізмом впорядкування мережі шкіл та реформування системи середньої освіти [13].

Дії владних інституцій, що спрямовуються на оптимізацію бюджетних установ, повинні виконуватися методично, логічно, послідовно та гласно. Це дасть змогу мінімізувати ризики, об'єктивно пов'язані з невідповідністю здійснюваних оптимізаційних заходів вимогам і запитам суспільства. Існує необхідність впровадження у практику планування видатків бюджету інструментарію ризик-менеджменту. Загалом бюджетний ризик може бути визначений як зниження якості бюджетного планування та/або якості надаваних населенню суспільних послуг [14]. Кількісна характеристика ризику у сфері бюджетного планування видатків виявляє ймовірнісну оцінку очікуваного небажаного відхилення фактичного показника від запланованого під впливом сукупності екзогенних і ендогенних чинників.

Серед основних бюджетних ризиків слід виділити ризики, що пов'язані з інституційними традиціями здійснення бюджетними установами фінансово-господарських операцій; інфляційні ризики; ризики

дискретності контролю розпорядників бюджетних коштів; ризик невідповідності обсягів та структури видатків установи виділеним коштом із бюджету [15].

Вважаємо необхідним урахування впливу ризиків, що носять непередбачуваний характер і, хоча практично не підлягають прогнозуванню, мають бути передбачені бюджетними установами. Ідентифікація та оцінка бюджетних ризиків на етапі бюджетного планування має вирішити низку завдань, зокрема: з'ясувати ймовірність виконання видатків бюджетних установ з корекцією на ризик; визначити композицію факторів ризику та перспективні шляхи їх нівелювання; оперативно вносити необхідні корективи у фінансові плани бюджетних установ з метою посилення фінансової автономії та стійкості. Оцінювання реальних і потенційних ризиків та включення відповідних індикаторів до фінансових планів дозволить суттєво посилити функціональну адаптивність бюджетної політики у сфері видатків.

Одним із інструментів підвищення бюджетної результативності є проведення секторальної та горизонтальної оцінки ефективності та доцільності бюджетних видатків, що поступово знаходить своє відображення у вітчизняних реаліях. З метою реалізації наведеного, як експеримент, обрано головні розпорядники бюджетних коштів, які мають сформувати цільові фокус-групи для проведення секторального аналізу бюджетної ефективності та затвердити план-графік з чітким визначенням ієрархічної структури завдань, строків та послідовності проведення перевірок [8].

Держава має підвищити щільність взаємозв'язку між виділеними бюджетними асигнуваннями та поставленими завданнями розвитку соціальної сфери. Реалізація зазначеного потребує проведення неперервної оцінки якості наданих за рахунок бюджетних коштів послуг, порівняння їх вартості із аналогічними, що надаються приватним сектором. Актуальним є подальше вдосконалення механізмів аудиту ефективності формування та виконання програм науково-технічного, соціального та культурного розвитку. Результати аудиту мають враховуватися при формуванні показників фінансового забезпечення відповідних галузей соціальної сфери в наступних бюджетних періодах. Особливої актуальності набувають питання підвищення координації дій державних органів, підприємств, установ та організацій у сферах освіти та науки, охорони здоров'я, соціального захисту тощо. Важливим є осучаснення основних показників діяльності головних розпорядників бюджетних коштів та результативних показників бюджетних програм. Запровадження інституту секторальних перевірок ефективності має на меті покращення фіскального управління, зниження можливостей нецільового використання коштів.

Впровадження страхової медицини забезпечує надходження додаткового фінансового ресурсу до закладів охорони здоров'я із одночасним зростанням якості надаваних послуг, посилення адресності фінансування послуг медичної допомоги та медичного обслуговування. Крім того, згідно з концепцією медичної реформи, фінансовий захист громадян полягає в оплаті медичних послуг за уніфікованими правилами, поступовій відмові від моделі кошторисного фінансування та перенаправленню ресурсів, акумульованих завдяки механізму обов'язково медичного страхування, адресно на відновлення здоров'я споживача. З цією метою запроваджується єдиний державний тариф на кожний вид послуги, за яким держава зобов'язується прозоро та прямо покривати видатки на її надання в межах гарантованого пакета, розширюючи права вільного вибору індивідом закладу для отримання послуг. З огляду на пропонувану модель, найбільші обсяги фінансування отримуватимуть ті заклади, що надаватимуть найякісніші послуги.

Обмеженість бюджетних коштів спричиняє певні протиріччя щодо досягнення належного рівня результативності, адже це позначається: а) на якості суспільних послуг і рівні людського потенціалу, а це соціальний аспект ефективності видатків бюджетних установ; б) на диференціації страт населення та викривленні принципу рівності доступу щодо отримання послуг за рахунок бюджетних коштів, що є конституюючою гарантією та базовим принципом функціонування бюджетної системи. Виділення коштів закладам соціальної сфери слід здійснювати залежно від якості та обсягів надання ними послуг відповідно до громадських потреб. Можливим і доречним видається застосування інституту державно-приватного партнерства для розвитку соціальної інфраструктури.

Таким чином, ефективність бюджетних видатків залежить від сукупності чинників, серед яких ступінь фінансової спроможності бюджетних установ, успішність імплементації інструментарію програмно-цільового методу та середньострокового бюджетного планування та перспективного прогнозування. Доцільним є розвиток інституту оцінки ефективності видатків бюджетних установ уже на стадії їх планування. При цьому процедури оцінювання мають, з одного боку, відповідати критеріям прозорості, універсальності, з іншого – враховувати секторальні та галузеві особливості функціонування бюджетних установ, зокрема у сферах освіти, науки, культури, охорони здоров'я тощо. Проведення секторальних перевірок ефективності бюджетних видатків має на меті покращення якості фіскального управління, підвищення рівня ефективності використання коштів. Важливим є подальше вдосконалення механізмів фінансового аудиту формування та виконання програм науково-технічного, соціально-економічного розвитку. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Afonso A., Furceri D. Government size, composition, volatility and economic growth. *European Journal of Political Economy*. 2010. Vol. 26. Issue 4. P. 517–532. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.02.002>.
2. Barro R. J., Sala-i-Martin, X. *Economic growth*. 2nd ed.. Massachusetts: MIT Press, 2003. 672 p.
3. Fullerton D., Ta C. L. Public Finance in a Nutshell: A Cobb Douglas Teaching Tool for General Equilibrium Tax Incidence and Excess Burden. *NBER Working Paper*. 2017. No. 23064. URL: <https://www.nber.org/papers/w23064.pdf>
4. Tanzi V., Zee H. H. *Fiscal Policy and Long-Run Growth*. Staff Papers. 1997. Vol. 44. No. 2. P. 179–209.
5. Tanzi V. The role of the state and public finance in the next generation // In : Las finanzas públicas y el pacto fiscal en América Latina : documentos y ponencias presentados en el XX Seminario Internacional de Política Fiscal. LC/L. 2977. 2008. P. 13–36.
6. Дем'янишин В. В. Напрями збільшення власних надходжень бюджетних установ // Другі наукові читання пам'яті С. І. Юрія : збірник наукових праць. Тернопіль : ТНЕУ, 2016. С. 32–35.
7. Лисяк Л. В. Теоретичні засади оцінки ефективності бюджетної політики. *Світ фінансів*. 2007. Вип. 3. С. 50–57.
8. Бюджетно-податкова політика у системі регулювання економіки : монографія / за заг. ред. І. Я. Чугунова. Київ : Глобус-Пресс, 2018. 350 с.
9. Державне фінансове регулювання економічних перетворень / І. Я. Чугунов, А. В. Павелко, Т. В. Канева та ін. ; за заг. ред. А. А. Мазараки. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 376 с.
10. Pasichnyi M. Empirical study of the fiscal policy impact on economic growth. *Problems and Perspectives in Management*. 2017. Vol. 15. Issue 3. P. 316–322. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15\(3-2\).2017.01](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15(3-2).2017.01).
11. Chugunov I., Pasichnyi M. Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 4. P. 113–122. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.09](https://doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.09).
12. Pasichnyi M., Kaneva T., Ruban M., Nepytyaliuk A. The impact of fiscal decentralization on economic development. *Investment Management and Financial Innovations*. 2019. Vol. 16. Issue 3. P. 29–39. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.04](https://doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.04)
13. Вознюк Г. В. Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія. Львів : ДУ «Ін-т регіон. досліджень ім. М. І. Долішнього НАН України», 2016. 519 с.
14. Шахова Г. Я., Крадинов П. Г., Маненюк П. Л. Долгосрочная устойчивость бюджетной системы. *Финансовый журнал*. 2012. № 4. С. 5–18. URL: https://www.nifi.ru/images/FILES/Journal/Archive/2012/4/statii/2012_04_01.pdf
15. Гордієнко В. О. Програмно-цільовий метод – інструмент побудови сучасної економіки : монографія. Дніпропетровськ : ДДФА, 2014. 267 с.

REFERENCES

- Afonso, A., and Furceri, D. "Government size, composition, volatility and economic growth". *European Journal of Political Economy*, vol. 26, no. 4 (2010): 517-532. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.ejpoleco.2010.02.002>.
- Barro, R. J., and Sala-i-Martin, X. *Economic growth*. Massachusetts: MIT Press, 2003.
- Biudzhetno-podatкова polityka u systemi rehulivannia ekonomiky* [Budget and tax Policy in the System of Regulation of the Economy]. Kyiv: Hlobus-Press, 2018.
- Chugunov, I., and Pasichnyi, M. "Fiscal stimuli and consolidation in emerging market economies". *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 15, no. 4 (2018): 113-122. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.15\(4\).2018.09](https://doi.org/10.21511/imfi.15(4).2018.09).
- Chuhunov, I. Ya. et al. *Derzhavne finansove rehulivannia ekonomichnykh peretvoren* [State Financial Regulation of Economic Transformations]. Kyiv: Kyiv. nats. torh.-ekon. un-t, 2015.
- Demianyshyn, V. V. "Napriamy zbilshennia vlasnykh nadkhodzhenn biudzhethnykh ustanov" [Directions to Increase own Revenues of Budgetary Institutions]. In *Druhi naukovi chytannia pamiati S. I. Yuriia*, 32-35. Ternopil: TNEU, 2016.
- Fullerton, D., and Ta, C. L. "Public Finance in a Nutshell: A Cobb Douglas Teaching Tool for General Equilibrium Tax Incidence and Excess Burden". *NBER Working Paper*. 2017. <https://www.nber.org/papers/w23064.pdf>
- Hordiienko, V. O. *Prohramno-tsilovyvyy metod – instrument pobudovy suchasnoi ekonomiky* [The Program-target Method is a Tool for Building a Modern Economy]. Dnipropetrovsk: DDFa, 2014.
- Lysiak, L. V. "Teoretychni zasady otsinky efektyvnosti biudzhethnoi polityky" [Theoretical Basis of the Estimation of the Effectiveness of Budget Policy]. *Svit finansiv*, no. 3 (2007): 50-57.
- Pasichnyi, M. "Empirical study of the fiscal policy impact on economic growth". *Problems and Perspectives in Management*, vol. 15, no. 3 (2017): 316-322. DOI: [http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15\(3-2\).2017.01](http://dx.doi.org/10.21511/ppm.15(3-2).2017.01).
- Pasichnyi, M. et al. "The impact of fiscal decentralization on economic development". *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 16, no. 3 (2019): 29-39. DOI: [https://doi.org/10.21511/imfi.16\(3\).2019.04](https://doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.04).
- Shakhova, G. Ya., Kradinov, P. G., and Manenok, P. L. "Dolgosrochnaya ustoychivost byudzhethnoy sistemy" [Long-term Sustainability of the Budget System]. *Finansovyy zhurnal*. 2012. https://www.nifi.ru/images/FILES/Journal/Archive/2012/4/statii/2012_04_01.pdf
- Tanzi, V. "The role of the state and public finance in the next generation". In *Las finanzas publicas y el pacto fiscal en America Latina : documentos y ponencias presentados en el XX Seminario Internacional de Politica Fiscal*. LC/L. 2977, 13-36, 2008.
- Tanzi, V., and Zee, H. H. "Fiscal Policy and Long-Run Growth". *Staff Papers*, vol. 44, no. 2 (1997): 179-209.
- Vozniuk, H. V. *Biudzhethna polityka rozvytku rehioniv Ukrainy: suchasna paradyhma ta oriientyry podalshykh reform* [Budgetary Policy of the Regions of Ukraine Development: the Current Paradigm and Guidelines for Further Reforms]. Lviv: DU «In-t rehion. doslidzhenn im. M. I. Dolishnyoho NAN Ukrainy», 2016.